प्रदेश राजपत्र

प्रदेश नं. ५, प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ३) बुटवल, रूपन्देही, जेठ २१ गते, २०७६ साल (अतिरिक्ताङ्क २१

भाग १

प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयको सूचना

नेपालको संविधानको धारा १७६ बमोजिम प्रदेश नं. ५ को प्रदेश सभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्वत् २०७६ सालको ऐन नं. १९

प्रदेश नं. ५, औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

<u>प्रस्तावना:</u> प्रदेशको औद्योगिक वातावरणलाई लगानीमैत्री बनाई उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरमा अभिवृद्धि गर्न, प्रदेशमा उपलब्ध प्राकृतिक, भौतिक तथा मानवीय स्रोतको सन्तुलित तथा अधिकतम उपयोग गरी उद्यमशीलता तथा लगानी प्रवर्द्धन एवम् दिगो औद्योगिक विकासको माध्यमबाट उत्पादनशील, प्रतिस्पर्धी र दिगो अर्थतन्त्र निर्माण गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश नं. ५, प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद – १
<u>प्रारम्भिक</u>

१. **<u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः</u>** (१) यस ऐनको नाम "प्रदेश नं. ५, औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७५" रहेको छ|

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **<u>परिभाषा</u>**: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :-

(क) "उद्योग" भन्नाले दफा १५ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(ख) "उद्योग दर्ता गर्ने निकाय" भन्नाले प्रदेशको उद्योग हेर्ने मन्त्रालयले तोकेको महाशाखा वा निकाय सम्झनु पर्छ र सो शब्दले उद्योग दर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको निकायलाई समेत जनाउँछ ।

(ग) "कार्यालय" भन्नाले यस ऐन बमोजिमको कामका लागि तोकेको निकाय सम्झनु पर्छ ।

(घ) "घरेलु उद्योग" भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(ङ) "ठूला उद्योग" भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(च) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(छ) "निर्देशनालय" भन्नाले मन्त्रालय मातहतमा रहने उद्योग, वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालयमा सम्झनु पर्छ ।

(ज) "निर्यातमूलक उद्योग" भन्नाले उर्जामूलक बाहेक आफ्नो उत्पादनको कम्तीमा साठी प्रतिशत निर्यात गर्ने उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(झ) "बौद्धिक सम्पत्ति" भन्नाले पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क, सेवा मार्क, भौगोलिक संकेत चिन्ह, व्यापारिक गोपनीयता लगायत सोसँग सम्बन्धित अन्य बौद्धिक सम्पत्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रचलित कानूनले प्रतिलिपि अधिकारको रुपमा परिभाषित गरेको विषयलाई समेत जनाउँछ ।

(ञ) "विद्युतीय माध्यम" भन्नाले उद्योग दर्ताका समयमा उद्यमीले उल्लेख गरेको आधिकारिक इमेल ठेगानाबाट उद्योग दर्ता गर्ने निकायको आधिकारिक इमेल ठेगानामा पठाइएको सूचना वा अभिलेख सम्झनु पर्छ ।

(ट) "मझौला उद्योग" भन्नाले दफा १४ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेशको उद्योग हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(ड) "प्राथमिकता प्राप्त उद्योग" भन्नाले दफा १७ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "समिति" भन्नाले दफा १८ बमोजिम गठित प्रदेश स्तरीय उद्योग तथा लगानी प्रवर्द्धन समिति सम्झनुपर्छ ।

(ण) "साना उद्योग" भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(त) "लघु उद्यम" भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ ।

(थ) "वातावरणीय मूल्याङ्कन" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम गरिने वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा

वातावरणीय प्रभाव सम्बन्धी सुक्ष्म वा बृहत् प्रकृतिका अध्ययन सम्झनु पर्छ ।

(द) "वातावरणीय मूल्याङ्कन प्रतिवेदन" भन्नाले खण्ड (थ) बमोजिम वातावरणीय परीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन सम्झनुपर्छ ।

(ध) "स्थीर पूँजी" भन्नाले दफा १६ बमोजिमको सम्पत्ति सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद – २
उद्योग दर्ता तथा नविकरण नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **उद्योग दर्ता तथा नविकरण गराउनु पर्नेः** (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता नगराई प्रदेशमा उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्न वा गराउन हुँदैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई संचालनमा रहेका तर हाल प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्र रहेका उद्योग यस ऐन बमोजिम स्वतः दर्ता भएको मानिनेछ । यस्ता उद्योगले यस प्रदेशको उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा अभिलेखीकरण गरी प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम प्रमाण पत्र अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु उद्यम र घरेलु उद्योगको हकमा त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिले छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(४) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका उद्योगहरूले प्रत्येक तीन वर्षमा नियमानुसार लाग्ने शुल्क बुझाई नविकरण गराउनु पर्नेछ

(५) उपदफा (४) बमोजिम नविकरण गराउने अवधि सकिएको मितिले तीन महिनाभित्र गराउन सकिनेछ ।

तर प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भइ संचालनमा रहेका नियमित कर चुक्ता गरेका र तोकिएको अवधिभित्र नविकरण गराउन छुट भएका

उद्योगहरुको हकमा प्रत्येक वर्षको लागि बुझाउनु पर्ने नविकरण दस्तुरको दोब्बर दस्तुर लिई नविकरण गर्न सकिनेछ ।

४. <u>उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनुपर्नेः</u> (१) यस ऐन बमोजिम उद्योग स्थापना गर्न तोकिए बमोजिम उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उद्योग दर्ताको निवेदन तथा स्वीकृती सम्बन्धी कागजातहरु प्रमाणीकरण गर्दा विद्युतीय हस्ताक्षर समेत मान्य हुनेछ र यस्ता कागजातहरु विद्युतीय माध्यमबाट समेत आदान प्रदान गर्न सकिनेछ ।

५. <u>उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेः</u> (१) दफा ४ बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि परेको निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको र यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको देखिएमा निवेदन परेको पन्ध्र दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदनमा माग भए बमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उद्योग दर्ता गरेपछि उद्योग सञ्चालन गर्नपूर्व वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनले निर्दिष्ट गरे बमोजिम वातावरणीय परीक्षण प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन जाँचबुझ गर्दा थप विवरण वा कागजात माग्नु पर्ने देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित निवेदकलाई त्यस्तो थप विवरण वा कागजात सात दिनभित्र पेश गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिंदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरु समेत त्यस्तो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछ :-

(क) उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र जारी भएको मिति, उद्योगको उत्पादन क्षमता,

(ख) उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्ने अवधि,

(ग) उद्योगको प्रकृति अनुसार तोकिए बमोजिमका शर्तहरु ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम माग गरेको विवरण वा कागजात निवेदकले पेश नगरेमा वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको नदेखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले कारण खुलाई उद्योग दर्ताको निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्नेछ र सोको जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न सो उद्योग स्थानीय तहको भू-उपयोग योजना अनुसार उद्योगका लागि स्थानीय तहले तोकेको भू-क्षेत्रमा स्थापना गर्नु पर्नेछ । भू-उपयोग योजना नभएका क्षेत्रमा स्थानीय तहले तोकिदिएको स्थानमा उद्योग स्थापना गर्नु पर्नेछ ।

(८) उप दफा (७) मा जुनसुकै विषय लेखिएको भए तापनि प्राविधिक दृष्टिकोणले अलग राख्नु पर्ने उद्योगको हकमा स्थानीय तहले तोकेको अन्य क्षेत्रमा उद्योग सञ्चालन गर्न वाधा पुग्ने छैन ।

६. **<u>वातावरणमा प्रतिकूल असरको निराकरण गर्नुपर्ने</u>:** उद्योग सञ्चालनका क्रममा वातावरणमा परेको वा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय असरको निराकरण गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित उद्योगको हुनेछ । वातावरण परीक्षणबाट सो उद्योग प्रचलित वातावरण कानून तथा वातावरण मापदण्ड विपरित देखिएमा दर्ता गर्ने निकायले सो उद्योगको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ । तर, यसरी खारेज गर्नु अघि वातावरण कानून तथा मापदण्ड पूरा गर्ने मनासिव माफिकको समय दिनु पर्नेछ।

७. **व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनुपर्ने** : (१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ र सोको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनु पर्नेछ।

(२) कुनै उद्योगले उपदफा (१) बमोजिम उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधि समाप्त हुनुभन्दा अगाडि त्यस्तो अवधि बढाउनका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा र निवेदनमा उल्लिखित कारण मनासिब देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तोकिए बमोजिम बढाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अवधि बढाइएमा सम्बन्धित उद्योगले सो अवधिभित्र उद्योगको सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिम अवधि बढाउन निवेदन नदिएमा वा उपदफा (१) बमोजिमको अवधि वा उपदफा (३) बमोजिम बढाइएको अवधिभित्र पनि त्यस्तो उद्योगले उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ नगरेमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले रद्द गर्न सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्र रद्द भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको अभिलेखमा रहेको त्यस्तो उद्योगको दर्ता प्रमाणपत्रमा कारण खुलाई रद्द भएको व्यहोरा जनाउनु पर्नेछ र सोको अभिलेख अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

८. **उजूरी गर्न सक्ने**: (१) उद्योग दर्ता गर्ने निकायले दफा ५ को उपदफा (५) बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न अस्वीकृत गरेमा सो उपर चित्त नबुझ्ने निवेदकले त्यसको जानकारी पाएको तीस दिनभित्र मन्त्रालय समक्ष उजूरी गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उजूरी परेमा मन्त्रालयले उजूरी उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी उजूरी परेको मितिले तीस दिनभित्र सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्नेछ ।

९. **अनुगमन गर्ने**: (१) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उद्योगले पालना गर्नु पर्ने मापदण्ड तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तको पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा उद्योगको नियमित अनुगमन गर्नेछ ।

(२) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उपदफा (१) बमोजिमको अनुगमनको सिलसिलामा सम्बन्धित उद्योगबाट कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै जानकारी वा विवरण माग गरेमा त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित उद्योगको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

१०. **उद्योग स्थानान्तरणका लागि स्वीकृती लिनुपर्ने**: (१) प्रदेशको कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले प्रदेशभित्र अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष उद्योग स्थानान्तरणका लागि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने भएमा सो समेत सम्पन्न गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिए बमोजिम उद्योग स्थानान्तरणको स्वीकृती दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश भित्रको कुनै एक स्थानबाट अर्को स्थानमा उद्योग स्थानान्तरण गर्नु परेमा सम्बन्धित स्थानीय तहको सहमति लिनु पर्नेछ ।

११. <u>विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने</u> : (१) प्रत्येक उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिए बमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेश गर्नुपर्ने विवरण तोकिए बमोजिम विद्युतीय माध्यमबाट समेत पेश गर्न सकिनेछ ।

१२. <u>उद्योग बन्द गरेमा जानकारी दिनुपर्ने</u>: यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योग उद्योगीले कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले सात दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई तोकिए बमोजिम दिनु पर्नेछ ।

१३. <u>उद्योगको दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने</u>: (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सकिनेछ । तर, प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परेको अवस्थामा सोही कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित उद्योगले आफ्नो दायित्व फरफारक गरेको

र उद्योगको दर्ता खारेज गर्न उपयुक्त हुने देखिएमा तोकिए बमोजिम उद्योग दर्ता खारेज गरी सोको जानकारी निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

१४. **अनुमति लिनु पर्ने उद्योगः** (१) अनुसूची १ बमोजिमका उद्योगले उद्योग दर्ता गर्नु पूर्व उद्योग दर्ता गर्ने निकाय मार्फत दफा १८ बमोजिमको समितिबाट अनुमति लिनुपर्नेछ ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विदेशी लगानी वा विदेशी साझेदारीमा स्थापना गर्न चाहने उद्योगले प्रचलित कानून बमोजिमको प्रकृया पुरा गर्नु पर्नेछ ।

(३) समितिले यस दफा बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न अनुमति दिने वा नदिने सम्बन्धमा प्रकृया पुरा भएको मितिले सात दिनभित्र निर्णय गरी सक्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम समितिबाट अनुमति दिने निर्णय भएकोमा त्यस्तो निर्णयको जानकारी प्राप्त गरेको मितिले तीन दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएको ढाँचामा अनुमितपत्र दिनु पर्नेछ । अनुमति नदिने निर्णय भएकोमा सोही व्यहोराको जानकारी निवेदकलाई दिनुपर्नेछ ।

(५) अनुमति प्राप्त गरेपछि अनुमति पत्रमा उल्लेख भएको समयभित्र उद्योग दर्ता गर्नका लागि निवेदन दिनुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ३
उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थीर पूँजी

१५. **उद्योगको वर्गीकरणः** (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगहरुको वर्गीकरण देहाय बमोजिम गरिएको छ :-

(क) **लघु उद्यमः** देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछ ।

(१) घर जग्गा बाहेक बढीमा पाँच लाख रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी रहेको,

(२) उद्यमी स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,

(३) उद्यमी सहित बढीमा नौ जनासम्म कामदार रहेको,

(४) वार्षिक कारोबार पचास लाख रुपैयाँ भन्दा कम रहेको,

(५) इन्जिन उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन उपकरण वा मेसिनमा खपत हुने विद्युतीय उर्जा इन्धन वा अन्य तेल इन्जिन क्षमता बीस किलोवाट वा सो भन्दा कम रहेको ।

तर यस खण्डमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुसूची १ बमोजिम अनुमति लिनुपर्ने उद्योगलाई लघु उद्यम मानिने छैन ।

(ख) **<u>घरेलु उद्योग</u>**ः देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ ।

(१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,

(२) श्रममूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि कला तथा संस्कृतिमा आधारित,

(३) इन्जिन उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा दश किलोवाटसम्मको क्षमताको विद्युतीय उर्जा प्रयोग गरेको र

(४) अनुसूची २ मा उल्लेख भए बमोजिमका उद्योगहरु ।

(ग) **<u>साना उद्योग</u>**ः लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको रु एक करोड भन्दा बढी दश करोड रुपैयाँसम्म स्थीर पूँजी भएको उद्योग ।

(घ) **<u>मझौला उद्योग</u>**ः दश करोड रुपैयाँ भन्दा बढी पचास करोड रुपैयाँसम्म स्थीर पूँजी भएको उद्योग ।

(ङ) **ठूला उद्योग**: पचास करोड रुपैयाँ भन्दा बढी स्थीर पूँजी भएको उद्योग ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित उद्योगलाई त्यस्ता उद्योगबाट उत्पादन हुने वस्तु वा सेवाको प्रकृतिको आधारमा देहाय बमोजिम वर्गीकरण
गरिनेछ :-

(क) **ऊर्जा मूलक उद्योग :** ऊर्जा उत्पादन गर्ने व्यवसायमा संलग्न अनुसूची–१ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(ख) **उत्पादन मूलक उद्योग**: कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ वा अर्ध प्रशोधित कच्चा पदार्थको प्रयोग वा प्रशोधन गरी मालवस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरु ।

(ग) **कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग**: कृषि वा वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थबाट कुनै वस्तु उत्पादन गर्ने वा कृषि वा वन पैदावारसँग सम्बन्धित अनुसूची–२ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(घ) **खनिज उद्योग**: खनिज उत्खनन् वा प्रशोधन गरी कुनै धातु वा धातु बाहेकका खनिज पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगहरु ।

(ङ) **निर्माण उद्योग**: भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने अनुसूची–५ मा उल्लेख गरिएका उद्योगहरु ।

(च) **पर्यटन उद्योग**: पर्यटन सेवासँग सम्बन्धित अनुसूची - ६ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(छ) **सूचना, प्रसारण तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित उद्योग**: सूचना सङ्कलन, प्रशोधन र प्रसारणका लागि प्रविधि प्रयोग गरी सूचना, सञ्चार वा सूचना प्रविधिको सेवा उपलब्ध गराउने अनुसूची - ७ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(ज) **सेवामूलक उद्योग**: सेवा उत्पादन वा प्रदान गर्ने अनुसूची - ८ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(३) कुनै उद्योगले उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिमको पूँजी, क्षमता वा उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर गर्न चाहेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको पूँजी, क्षमता वा उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम उद्योगको पूँजी, क्षमता वा उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर भएमा त्यस्तो उद्योग पूँजी, क्षमता वा उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर भई कायम भए अनुसार उपदफा (१) बमोजिमको जुन वर्गमा पर्ने हो सोही वर्गमा वर्गीकृत भएको मानिनेछ ।

१६. **उद्योगको स्थिर पूँजीः** (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगको स्थिर पूँजीको मूल्याङ्कन गर्दा देहायको सम्पत्तिलाई आधार मानी मूल्याङ्कन गरिनेछः-

(क) जमिन तथा जमिनमुनि (अण्डर ग्राउण्ड), अन्तरिक्ष, जल, वा जलमुनि निर्माण वा सुधार भएका भौतिक संरचना,

(ख) जमिनमा निर्माण भएका भौतिक संरचना (जस्तैः ढल निकास, आन्तरिक सडक, खाने पानीका संरचना, पानी आपूर्ति गर्ने प्रणाली)

(ग) उद्योगको कार्यालय, कारखाना, भवन वा गोदाम घर,

(घ) कर्मचारी वा कामदारका लागि निर्माण भएको आवास भवन,

(ङ) विद्युत आपूर्ति तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली,

(च) मेसिनरी, उपकरण, औजार तथा तिनका जगेडा पार्टपूर्जा,

(छ) परिवहनका साधन,

(ज) कार्यालय सामग्री तथा उपकरण,

(झ) फिक्स्चर तथा फर्निचर,

(ञ) सञ्चार सामग्री तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्पत्तिका अतिरिक्त उद्योग स्थापना हुनुभन्दा अघि वा निर्माणको विभिन्न चरणमा भएको देहायका खर्चलाई पनि उद्योगको स्थिर पूँजीको रुपमा मूल्याङ्कन गरिनेछः-

(क) पूँजीकृत गरिने प्राविधिक तथा सुपरिवेक्षण खर्च,

(ख) पूर्व लगानी तथा पूर्व सञ्चालन खर्च,

(ग) पूँजीकृत हुने ब्याज खर्च ।

१७. **प्राथमिकता प्राप्त उद्योगः** अनुसूची–९ मा उल्लिखित उद्योगहरुलाई प्राथमिकता प्राप्त उद्योग मानिनेछ ।

परिच्छेद - ४

उद्योग तथा लगानी प्रवर्द्धन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१८. **उद्योग तथा लगानी प्रवर्द्धन समितिको गठनः** (१) प्रदेशमा उद्योग विकास र औद्योगिकीकरणका लागि आवश्यक सहजीकरण, समीक्षा, तथा नीतिगत पृष्ठपोषण आदिका लागि देहाय बमोजिमको एक उद्योग तथा लगानी प्रवर्द्धन समिति गठन गरिएको छ :-

(क) उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्री	–अध्यक्ष
(ख) प्रदेशका प्रमुख सचिव	–सदस्य
(ग) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	–सदस्य
(घ) सचिव, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	–सदस्य
(ङ) सचिव, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	–सदस्य
(च) प्रदेश अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ	-सदस्य
(छ) सचिव, वन हेर्ने मन्त्रालय	–सदस्य
(ज) प्रदेश अध्यक्ष, नेपाल उद्योग परिसंघ	–सदस्य
(झ) प्रदेश अध्यक्ष, नेपाल राष्ट्रिय उद्योग व्यापार संगठन	–सदस्य
(ञ) अध्यक्ष, नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ	–सदस्य
(ट) सचिव, उद्योग हेर्ने मन्त्रालय	–सदस्य–सचिव

(२) समितिले आवश्यक देखेमा विषयसँग सम्बन्धित प्रदेश सरकारको कुनै सचिव वा कुनै अधिकृत कर्मचारी वा कुनै विशेषज्ञ वा सल्लाहकारलाई समितिको बैठकमा भाग लिन आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) समिति सचिवालयलाई अवश्यक सेवा उद्योग हेर्ने मन्त्रालयले तोकेको सम्बन्धित महाशाखाले पुऱ्याउनेछ।

(४) समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(५) समितिले गरेका निर्णयहरु तथा सम्पादन गरेका कामहरुको विवरण सहितको अभिलेख सचिवालयले अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

१९. **<u>समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार</u>**ः यस ऐनमा उल्लिखित अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) औद्योगिक प्रवर्द्धन, लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि तथा औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत निर्णयका लागि सिफारिश गर्ने,

(ख) उद्योग सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,

(ग) प्रदेशको समग्र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत, कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवम् कार्य प्रणालीको नियमित समीक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(घ) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी नीतिगत निर्णयका लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिश गर्ने,

(ङ) प्रादेशिक औद्योगिक विकास तथा उद्यमशीलता विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकार समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(च) यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहुलियत उद्योगहरुलाई दिलाउन कुनै कठिनाई आइपरेमा सोको निराकरण गर्न सहजीकरण गर्ने,

(छ) उद्योगको स्तर र वर्गीकरण तथा प्रकृतिमा थपघट वा परिवर्तन गर्नुपर्ने भएमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ज) औद्योगिक लगानी अभिवृद्धि गर्न तथा प्रोत्साहन दिन आवश्यकता अनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस तथा सुझाव पेश गर्ने,

(झ) सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी, समन्वयात्मक र सामञ्जस्य पूर्ण सहकार्यमा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

(ञ) प्रदेशमा औद्योगिकरणको गतिलाई तीब्रता दिन आवश्यक समन्वय गर्ने,

(ट) सहजीकरण, समीक्षा तथा समन्वय सम्बन्धी अन्य कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद - ५

उद्योगलाई प्रदान गरिने सहुलियत सम्बन्धी व्यवस्था

२०. **थप सुविधा तथा सहुलियतः** (१) उद्योगलाई प्रदान गरिने सुविधा तथा सहुलियत प्रचलित कानून अनुसार हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सुविधा तथा सहुलियतका अलावा प्रदेशबाट उद्योगहरुले पाउने थप सुविधा तथा सहुलियत देहाय बमोजिम हुनेछन् :-

(क) यस ऐनको परिधिभित्र रही निर्यातमूलक उद्योग, संघीय वा प्रादेशिक वा निजी औद्योगिक क्षेत्रमा स्थापना हुने तोकिए बमोजिमका उद्योगलाई प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना

प्रकाशन गरी थप सुविधा तथा सहुलियत उपलव्ध गराउन सक्नेछ ।

(ख) प्राथमिकता प्राप्त उद्योग वा स्वदेशी कच्चा पदार्थ, श्रम र सीपको अधिकतम् उपयोग वा नेपालभित्रै प्रविधि वा वस्तुको आविष्कार गरी स्थापना भएका उद्योगहरुको लागि प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थप सुविधा तथा सहुलियत दिन सक्नेछ ।

२१. **<u>रुग्ण उद्योग सम्बन्धी व्यवस्था</u>**:(१) रुग्ण उद्योगको पहिचान र वर्गीकरण सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पहिचान र वर्गीकरण भएका उद्योगलाई प्रचलित कानून र तोकिए बमोजिमका सुविधा प्रदेश सरकारले उपलव्ध गराउन सक्नेछ ।

२२. **<u>जग्गा सम्बन्धी व्यवस्था</u>**: यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा सम्बन्धित उद्यमीले प्रचलित कानून बमोजिम आफैले खरिद गर्न वा लिजमा लिन सक्नेछ । उद्योग दर्ता गर्ने निकायले जग्गा खरिद गर्न वा जग्गा लिजमा उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्न सक्नेछ ।

२३. **<u>औद्योगिक सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था</u>**: प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका तोकिए बमोजिमका उद्योगका लागि आवश्यकता अनुसार प्रदेश सरकारले तोकिए बमोजिम औद्योगिक सुरक्षा उपलब्ध गराउनेछ।

२४. **<u>छुट, सुविधा वा सहुलियतको सदुपयोग</u>**: यस ऐन बमोजिम उद्योगले प्राप्त गर्ने छुट, सुविधा वा सहुलियत जुन प्रयोजनका लागि दिइएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ६
सजाय र पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था

२५. **सजायः** (१) कसैले यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई वा नगराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरे वा नगरेको सम्बन्धमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिए बमोजिम आवश्यक अनुगमन, छानबिन वा निरीक्षण गर्दा यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता नगराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरेको पाइएमा त्यस्तो उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गर्ने व्यक्ति तथा सोसँग सम्बन्धित विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गरी कारबाहीका लागि मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ र सोको जानकारी प्रदेशस्थित आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयलाई समेत दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन प्राप्त हुन आएमा मन्त्रालयले त्यस्तो व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई सञ्चालनमा ल्याउन र सोको प्रमाण पेश गर्न बढीमा तीन महिनाको समय दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको समयावधि भित्र उद्योग दर्ता नगर्ने व्यक्तिलाई उद्योग दर्ता गर्ने कार्यालयको सिफारिशमा मन्त्रालयले देहायको कारबाही गर्न सक्नेछः-

(क) त्यस्तो व्यक्तिले स्थापना वा सञ्चालन गरेको उद्योग बन्द गर्न आदेश दिने ।

(ख) उद्योगको स्तर यकिन गरी लघु उद्यम स्तरको भए दशहजार देखी पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म घरेलु तथा साना उद्योग तथा साना उद्योग स्तर भए पच्चीस हजार देखि पचास हजार रुपैयाँ सम्म र मझौला र ठुला उद्योगस्तरको भए एक लाख देखि दुई लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने ।

(ग) लघु र घरेलु उद्योगको हकमा स्थापना गरेको छ महिना भित्र दर्ता गराउने व्यवस्था भएकोले त्यस्ता उद्योगको हकमा सो अवधिसम्मका लागि यो उपदफा लागु हुने छैन ।

(४) दफा (११) बमोजिमको तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलव्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि देहायका उद्योगलाई देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ :-

(क) लघु उद्यमलाई पाँच हजार रुपैयाँको दरले,

(ख) घरेलु उद्योगलाई दश हजार रुपैयाँको दरले,

(ग) साना उद्योगलाई बीस हजार रुपैयाँको दरले,

(घ) मझौला उद्योगलाई चालीस हजार रुपैयाँको दरले,

(ङ) ठूला उद्योगलाई पचहत्तर हजार रुपैयाँको दरले ।

(५) देहायको कार्य गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले देहाय बमोजिमको सजाय गर्न सक्नेछ ।

(क) दफा २४ विपरित कार्य गर्ने उद्योगलाइ यस ऐन बमोजिमको छुट सुविधा वा सहुलियत प्राप्त गरिसकेको भए प्राप्त गरेको छुट सुविधा वा सहुलियतको रकम असूल गर्ने वा सो बराबरको रकम जरिवाना गर्ने वा दुवै सजाय गर्ने,

(ख) दफा ३५ बमोजिम व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन नगरेमा त्यस्तो उद्योगको कूल मुनाफाको कम्तीमा १.५ प्रतिशतले हुन आउने रकम जरिवाना गर्ने,

(ग) दफा ५ को उफदफा (५) बमोजिमको विवरण पेश नगरेमा उफदफा (६) बमोजिम दिएको निर्देशन तथा उद्योग दर्ता प्रमाण-पत्रमा उल्लेखित शर्तहरुको पालना नगरेमा देहायका उद्योगलाई मन्त्रालयले देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ:

(१) लघु उद्यमको हकमा पच्चीस हजार देखि पचास हजार रुपैयाँसम्म,

(२) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा तीन लाखदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म,

(३) मझौला उद्योगको हकमा सात लाख देखि दश लाख रुपैयाँसम्म,

(४) ठूला उद्योगको हकमा पच्चीस लाख देखि तीस लाख रुपैयाँसम्म,

(घ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको प्रावधान उल्लंघन गरेमा साना उद्योग भए पन्ध्र हजार देखि तीस हजार रुपैयासम्म मझौला भए तीस हजार देखि पचास हजार रुपैयाँसम्म र ठूला उद्योग भए पचास हजारदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने ।

(ङ) औद्योगिक पार्क, औद्योगिक क्लष्टर वा औद्योगिक क्षेत्रभित्रको उद्योग स्थापना तथा सञ्चालनका लागि लिजमा लिएको जग्गामा उद्योग स्थापना वाहेक अन्य प्रयोजनमा प्रयोग गरेमा मन्त्रालयले दश लाख देखि बीस लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना गर्नेछ र कुनै भवन वा पूर्वाधार वनाएको भएमा सो समेत जफत हुनेछ ।

२६. **अदालतको अधिकार हुने**ः (१) यस परिच्छेद बमोजिम सजाय गर्नुभन्दा अघि तोकिएको अधिकारीले सम्बन्धित उद्योग वा व्यक्तिलाई आफ्नो सफाइ तथा सबुत पेश गर्न पन्ध्र दिनको समय दिनु पर्नेछ ।

(२) यस परिच्छेद बमोजिम सजायको निर्णय गर्नका लागि तोकिएको अधिकारीलाई सरोकारवाला व्यक्तिहरु र निजहरुका साक्षीहरुलाई झिकाउने, बुझ्ने, म्याद तारेख दिने र निजहरुबाट लिखत

गराउने समेत प्रचलित कानून बमोजिम अदालतले पाए सरहको अधिकार हुनेछ ।

२७. **पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्थाः** (१) दफा २५ बमोजिमको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र त्यस्तो उद्योग वा व्यक्तिले सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

(२) यस परिच्छेद बमोजिम सजायको निर्णय गर्नका लागि तोकिएको अधिकारीलाई सरोकारवाला व्यक्तिहरु र निजहरुका साक्षीहरुलाई झिकाउने बुझ्ने म्याद तारेख दिने र निजहरुबाट लिखत गराउने समेत प्रचलित कानून बमोजिम अदालतले पाए सरहको अधिकार हुनेछ ।

परिच्छेद ७
विविध

२८. **औद्योगिक जनशक्तिः** (१) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति नेपाली नागरिकबाटै पूर्ति गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कम्तीमा प्रदेश स्तरको सार्वजनिक पत्रपत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गर्दा पनि उद्योगको लागि चाहिने कुनै खास सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति नेपाली नागरिक मध्येबाट उपलब्ध हुन नसकेमा वा उच्च व्यवस्थापन तहको पदमा उपदफा (३) बमोजिम दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा श्रम स्वीकृती लिई बढीमा पाँच वर्षसम्मको लागि त्यस्तो उद्योगले विदेशी नागरिक नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनका लागि दर्ता गर्ने निकायले सिफारिस गर्दा त्यस्तो उद्योगले माग गरे बमोजिमको सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति नेपाली नागरिकबाट पूर्ति गर्न प्रयास गरे वा नगरेको,

त्यस्तो सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति उद्योगलाई आवश्यक भए वा नभएको र त्यस्तो जनशक्ति नेपालमा उपलब्ध हुन सक्ने वा नसक्ने सम्बन्धमा यकिन गरी त्यस्तो जनशक्ति सम्बन्धित उद्योगलाई आवश्यक भएको र नेपालमा उपलब्ध हुन नसक्ने अवस्था रहेको देखिएमा श्रम स्वीकृतिका लागि सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त गरिएको विदेशी नागरिक विशिष्ट प्रकारको प्राविधिक भई त्यस्तो जनशक्ति नेपाल भित्र उपलब्ध हुन नसक्ने भएमा उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृती लिई त्यस्तो जनशक्तिलाई थप दुई वर्षसम्मको लागि पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिम कुनै उद्योगमा विदेशी नागरिक नियुक्त भएमा निजको देशमा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा प्रचलनमा रहेको भए विदेशी नागरिकले प्राप्त गरेको तलब, भत्ता, पारिश्रमिक रकमको बढीमा पचहत्तर प्रतिशतसम्म परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा लैजान पाउनेछ ।

(६) सुदृढ औद्योगिक सम्बन्धलाई उत्पादकत्व वृद्धिको प्रवल आधार मानी काम नगर्दाको अवधिको पारिश्रमिक दिनु पर्ने छैन । यस सम्बन्धमा श्रम वा प्रचलित कानूनले निर्दिष्ट गरे बमोजिम हुनेछ ।

(७) उद्योगमा कार्यरत कामदार तथा कर्मचारीले उद्योगको सञ्चालन तथा त्यसको उत्पादनमा बाधा अवरोध पुग्ने गरी बन्द हड्ताल जस्ता कुनै पनि काम कारबाही गर्न पाउने छैनन् । तर कामदार तथा कर्मचारीले आफ्ना जायज मागहरु शान्तिपूर्ण ढंगले व्यवस्थापन समक्ष राख्न र आपसी समझदारीमा समाधान गर्न यो उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम विवाद समाधान हुन नसकेमा विवाद समाधान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम गठन भएको ट्राइब्युनलमा त्यस्ता विवाद पेश गर्न सकिनेछ । त्यस्तो ट्राइब्युनलबाट भएको निर्णय अन्तिम हुनेछ र दुवै पक्षलाई मान्य हुनेछ ।

२९. **औद्योगिक क्षेत्र घोषणा गर्न सक्नेः** (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी औद्योगिक विकासको लागि पर्याप्त सम्भावना र अवसर उपलव्ध रहेको प्रदेशको कुनै भाग वा स्थानलाई तोकिए बमोजिमका मापदण्डको अधिनमा रही औद्योगिक करिडोर औद्योगिक पार्क, औद्योगिक क्लष्टर तथा औद्योगिक क्षेत्र घोषणा गरी आवश्यक पूर्वाधार विकासका साथै तोकिए बमोजिमको सेवा सुविधा तथा सहुलियत उपलव्ध गराउन सक्नेछ ।

३०. **स्थानीय औद्योगिक क्षेत्र/ग्रामः** (१) स्थानीय तहले भू-उपयोग योजनाको आधारमा आफ्नो कुनै क्षेत्रलाइ औद्योगिक क्षेत्र/ग्राम भनि भू-वर्गीकरण गरेमा सोही क्षेत्रमा मात्र यो ऐन अन्तर्गतका उद्योग स्थापना गर्न सकिनेछ ।तर सेवा उद्योग वा प्राविधिक दृष्टिकोणले अलग राख्नु पर्ने खास प्रकृतिका उद्योगको हकमा स्थानीय तहले तोकेका अन्य क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न वाधा पुग्ने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नेपाल सरकारबाट स्वीकृत बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको प्रतिकूल हुने वा खानी तथा भू-गर्भ विभागले भू-जोखिमका आधारमा निषेध गरेको क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न सकिने छैन ।

३१. **विशेष आर्थिक क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्थाः** औद्योगिक क्रियाकलापलाई सघन रुपमा संचालन गर्नका लागि विशेष आर्थिक क्षेत्र वा विशेष व्यापारिक क्षेत्र वा पर्यटकीय क्षेत्र वा अन्य कुनै क्षेत्र रहने गरी प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रदेश भित्रको कुनै स्थान वा क्षेत्रलाई तोक्न सक्नेछ ।

३२. **कोषको स्थापना र सञ्चालनः** (१) औद्योगिक विकास प्रवर्द्धन विस्तार र संरक्षणका लागि निजी तथा सहकारी क्षेत्र समेतको सहभागितामा प्रदेश सरकारले आवश्यकता अनुसारका कोषहरु स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना हुने कोषमा जम्मा हुने रकम र त्यस्तो कोषको व्यवस्थापन र सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३३. <u>स्थानीय उद्योग प्रवर्द्धन समितिको गठन</u>ः (१) स्थानीय तहमा उद्योग प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय तहका प्रमुखको अध्यक्षतामा सम्बन्धित निकाय र सरोकारवालाको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी उद्योग प्रवर्द्धन समिति गठन गरिनेछ ।

(२) स्थानीय उद्योग प्रवर्द्धन समितिको गठन तथा काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३४. **<u>करार गरी उत्पादन गर्न सक्ने</u>**ः (१) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको कुनै उद्योग वा कम्पनी वा फर्म वा प्रतिष्ठानले आपसमा करार (कन्ट्र्याक्ट) वा उपकरार (सव–कन्ट्र्याक्ट) गरी वस्तु वा सेवाको उत्पादन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै निर्यातमूलक उद्योग वा निर्यात प्रवर्द्धन गृहका लागि तोकिए बमोजिमको मापदण्ड पूरा गरी करार (कन्ट्र्याक्ट म्यानुफ्याक्चरिङ्ग) वा उपकरार (सव– कन्ट्र्याक्ट म्यानुफ्याक्चरिङ्ग) का आधारमा निश्चित परिमाणमा वस्तु वा सेवाको उत्पादन गरिदिएमा त्यस्तो उद्योग वा कम्पनी वा फर्म वा प्रतिष्ठानलाई तोकिए बमोजिमको छुट, सुविधा र सहुलियत उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

३५. **<u>व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी</u>**ः (१) मझौला वा ठूला उद्योग वा वार्षिक पन्ध्र करोड रुपैंयाँ भन्दा बढी कारोबार गर्ने घरेलु वा साना उद्योगले वार्षिक कूल मुनाफाको कम्तीमा एक प्रतिशत रकम व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने प्रयोजनार्थ प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि छुट्याउनु पर्नेछ । सो बमोजिम छुट्याइएको रकम वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम बनाई तोकिए बमोजिमका क्षेत्रमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि प्रत्येक उद्योगले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा भएको कारोबारको रकम र सो आर्थिक वर्षका लागि पेश गरिएको व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन अन्तर्गतको योजना तथा कार्यक्रमको प्रगति विवरण सो आर्थिक वर्ष व्यतित भएको तीन महिनाभित्र सम्बन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । सो विवरणसाथ चालू आर्थिक वर्षको व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहनको योजना तथा कार्यक्रम समेत संलग्न गरिएको पर्नेछ ।

३६. **<u>औद्योगिक करिडोर, औद्योगिक पार्क तथा औद्योगिक क्लष्टर घोषणा गर्न सक्ने</u>**ः औद्योगिक विकासको लागि पर्याप्त सम्भावना र अवसर उपलब्ध रहेको प्रदेशको कुनै भाग वा स्थानलाई तोकिए बमोजिमका मापदण्डका अधिनमा रही प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रादेशिक औद्योगिक करिडोर, प्रादेशिक औद्योगिक पार्क तथा प्रादेशिक औद्योगिक क्लष्टर घोषणा गरी तोकिए बमोजिमको सेवा, सुविधा तथा सहुलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

३७. **<u>आवासीय भवन, अन्य भवन बनाउन वा बस्ति बसाउन नसकिने</u>**ः (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थापना हुने प्रादेशिक औद्योगिक क्षेत्र, प्रादेशिक औद्योगिक कोरिडोर, प्रादेशिक औद्योगिक पार्क तथा प्रादेशिक औद्योगिक क्लष्टर अन्तर्गत प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको क्षेत्र र दूरीभित्र कुनै पनि किसिमको आवासीय भवन वा अन्य भवन बनाउन वा बस्ति बसाउन सकिने छैन । त्यसैगरी प्रचलित कानूनले आवास क्षेत्र एवम् विशेष प्रयोजनको लागि भनी तोकिएको क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न पाइने छैन ।

(२) स्थानीय तहले भू-उपयोग योजनाको आधारमा आफ्नो कुनै क्षेत्रलाई औद्योगिक क्षेत्र भनी भू–वर्गीकरण गरेमा सोही क्षेत्रमा मात्र यो ऐन अन्तरगतका उद्योग स्थापना गर्न सकिनेछ । तर, सेवा उद्योग वा प्राविधिक दृष्टिकोणले अलग राख्नुपर्ने खास प्रकृतिका उद्योगको हकमा

स्थानीय तहले तोकेका अन्य क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न बाधा पुग्ने छैन।

(३) उपदफा (२) मा जनुसुकै कुरा लेखिएता पनि नेपाल सरकारबाट स्वीकृत बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको प्रतिकूल हुने वा प्रचलित कानून बमोजिम भू–जोखिमका आधारमा निषेध गरिएका क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न सकिने छैन ।

३८. **<u>एकल विन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना</u>**ः (१) यस ऐन तथा प्रचलित अन्य कानून बमोजिम उद्योग वा लगानीकर्तालाई प्राप्त हुने छुट, सुविधा वा सहुलियत र उद्योगको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार सम्बन्धी सेवा समयमै सरल र सहज रुपमा एकै थलोबाट उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउन सक्नेछ ।

(२) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३९. **<u>अधिकार प्रत्यायोजन</u>**ः (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम प्रदेश सरकारलाई प्राप्त भएको अधिकार मध्ये कुनै वा सबै अधिकार प्रदेश सरकारले आवश्यकता अनुसार स्थानीय तहका उद्योगसँग सम्बन्धित कार्यालय, प्रदेश सरकारका कार्यालयलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम सम्बन्धित निकायलाई प्राप्त भएको अधिकार मध्ये सबै वा कुनै अधिकार आवश्यकता अनुसार कुनै कार्यालय वा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको राजपत्राङ्कित स्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ ।

४०. **<u>बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार</u>**ः यस ऐनको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

४१. **अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्ने**: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर, थपघट वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।

४२. **यसै ऐन बमोजिम हुने**: प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐनमा लेखिए जति कुरामा यसै ऐन बमोजिम हुनेछ ।

४३. **नियम बनाउने अधिकार**: यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

४४. **निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्ने**: प्रदेश सरकारले उद्योगको दर्ता, नियमन सम्बन्धी काम कारबाहीलाई सरल बनाउन आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

४५. **खारेज हुने**: यस ऐनको कुनै व्यवस्था प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वत: खारेज हुने छ ।

४६. **बचाउ**: यस अघि प्रचलित कानून बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिने छ ।

अनुसूची १
(दफा१४ सँग सम्वन्धित)

अनुमति लिनु पर्ने उद्योग

१. चुरोट, बिडी, खैनी, सिङ्गार तथा सुर्ती मुख्य कच्चा पदार्थ हुने वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग,

२. मदिराजन्य वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग,

३. ढुङ्गा गिट्टी, बालुवा उत्खनन्, प्रशोधन गर्ने मझौला तथा ठूला उद्योग,

४. रेडियो सञ्चार उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग,

५. बहुमूल्य खनिज उत्खनन्, पेट्रोलियम पदार्थ उत्खनन् जस्ता उद्योग,

६. व्यवसायिक प्रयोजनका लागि उत्पादन गर्ने घरायसी हतियारहरु जस्तैः खुकुरी, कर्द, चुप्पी, चुलेसी, स्याङ्गी, बञ्चरो आदि,

७. प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति लिनुपर्ने अन्य उद्योग ।

अनुसूची - २

(दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

घरेलु उद्योग

१. ह्याण्डलूम, पेडल लूम, सेमीअटोमेटिक-टिक लूम, कपडा वार्पिङ्ग, परम्परागत प्रविधिबाट गरिने रङ्गाई, छपाई, सिलाई (तयारी पोशाक बाहेक) र बुनाई,

२. ऊन र रेशममा आधारित हाते बुनाईका राडी, पाखी, गलैंचा, पश्मिना, पोशाक, हाते कागज र सोमा आधारित वस्तु,

३. परम्परागत कलामा आधारित वस्तु,

४. परम्परागत मूर्तिकला,

५. तामा, पित्तल, ढलौट, कासर जर्मन सिल्भर जस्ता धातुबाट हस्त निर्मित भाडा वर्तन तथा हस्तकलाका सामान,

६. फलामबाट बनेका हस्त निर्मित भाँडा वर्तन तथा घरायसी प्रयोगका चक्कु, चुलेसी, खुकुरी, हँसिया, कुटो, कोदालो जस्ता परम्परागत औजारहरु,

७. सुन, चाँदीबाट हस्त निर्मित गरगहना, वस्तु, भाँडा वर्तनहरु बहुमूल्य, अर्ध-बहुमूल्य तथा साधारण पत्थर जडान भएका समेत,

८. स्वदेशमा उपलब्ध किमति, अर्ध किमति तथा साधारण पत्थर कटाई उद्योग, ग्रामीण ट्यानिङ्ग/छालाबाट हस्त निर्मित वस्तुहरु,

९. जुट, सवाइ घास, चोया, बाबियो, सुती धागो, अल्लो आदि प्राकृतिक रेशामा आधारित उद्योग

१०. पत्थरकला (ढुङ्गा कुँदी बनाइएका सामानहरू)

११. पौभा, थाङ्का चित्र र अन्य परम्परागत चित्रकला,

१२. मुकुण्डो तथा परम्परागत संस्कृति दर्शाउने पुतली र खेलौना (मास्त)

१३. परम्परागत संस्कृति, बाजागाजा र कला दर्शाउने विभिन्न प्रकारका हस्तकलाका वस्तु,

१४. काठ, हाड, सिङ तथा माटो, चट्टान र खनिजका कलात्मक वस्तुहरु, सेरामिक्स तथा माटोका भाँडाकुडा,

१५. हातले छाप्ने ईटा उद्योग ।

अनुसूची–३

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

<u>ऊर्जामूलक उद्योग</u>

१. जलस्रोत, वायू, सौर्यशक्ति, कोइला, प्राकृतिक तेल र इन्धन वा ग्यास, वायोमास वा अन्य स्रोतहरुबाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने उद्योग, त्यस्तो उर्जा उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने मेसिन/उपकरण निर्माण गर्ने उद्योग,

२. प्रादेशिक विद्युत प्रसारण लाइन,

३. प्रादेशिक विद्युत वितरण प्रणाली ।

अनुसूची – ४

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग

१. व्यावसायिक फलफूल खेती वा फलफूल प्रशोधन,

२. खाद्यान्न तथा फलफूलबाट अदिवासी जनजातीहरूले परम्परागत रूपमा उत्पादन गर्ने मदिराजन्य खाद्य वस्तु समेतका अन्य खाद्यान्न प्रशोधन,

३. व्यावसायिक पशुपालन, पंक्षीपालन (अष्ट्रिच समेत), पशुपंक्षी प्रजनन र मासु उत्पादन तथा प्रशोधन,

४. दूध उद्योग (दूधका परिकार उत्पादन समेत),

५. मत्स्यपालन, माछाभुरा उत्पादन, प्रशोधन एवं प्याकेजिङ्ग,

६. रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,

७. चिया बगान, चिया प्रशोधन,

८. कफी खेती, कफी प्रशोधन,

९. जडिबुटी खेती, जडिबुटी प्रशोधन,

१०. तरकारी बीउ बिजन उत्पादन,

११. तरकारी खेती, तरकारी प्रशोधन,

१२. हरित गृह स्थापना र सञ्चालन,

१३. मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन),

१४. पुष्प खेती, पुष्प प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ बिजन उत्पादन समेत),

१५. नर्सरी व्यवसाय,

१६. रबर खेती, रबरको प्रारम्भिक प्रशोधन र सञ्चालन,

१७. शीत भण्डार, कृषि बजार

१८. सामुदायिक, कबुलियति, साझेदारी र निजी वनको स्थापना र व्यवस्थापन,

१९. नगदेबालीको व्यावसायिक खेती तथा प्रशोधन (जस्तैः ऊखु, कपास, सनपाट, सजिवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया रेवौडिएन, सुर्ती, जुट, अलैंची, अदुवा, केशर, तेलहन र यस्तै मसलावाली, दलहन आदि),

२०. वेत, बाँस खेती र वेत बाँसजन्य उत्पादनहरु,

२१. वनस्पति उद्यान स्थापना र व्यवस्थापन,

२२. वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्सु कल्चर समेत),

२३. बीउबिजन प्रशोधन,

२४. अन्य गैर काष्ठजन्य वन पैदावारमा आधारित ।

अनुसूची–५

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)

<u>निर्माण उद्योग</u>

१. सडक, पुल, सुरुङ्ग,

२. रोपवे, रेलवे, ट्राम, ट्रलिबस, केबुल कार, मोनोरेल र स्लाईडिङ्गकार,

३. औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स,

४. सभा सम्मेलन केन्द्र,

५. ढल तथा ढल निकास,

६. खानेपानी आपूर्ति तथा वितरण,

७. सिँचाइ पूर्वाधार,

८. खेलकूद गृह, रङ्गशाला,

९. सवारी पार्किङ्ग स्थल, पार्किङ्ग गृह,

१०. कार्गो कम्प्लेक्स,

११. दूषित पानी प्रशोधन केन्द्र,

१२. घर तथा आवास भवन,

१३. फिल्म सिटि निर्माण, फिल्म स्टुडियो निर्माण,

१४. व्यापारिक कम्प्लेक्स ।

अनुसूची–६

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)

<u>पर्यटन उद्योग</u>

१. पर्यटक आवास, मोटेल, होटेल, रिजोर्ट तथा रेष्टुराँ,

२. ट्राभल एजेन्सी, टुर अप्रेटर, हिलिङ्ग सेन्टर, क्यासिनो, अन्लाईन गेमिङ्ग, मसाज, स्पा,

३. साहसिक पर्यटन : स्किइङ्ग, ग्लाइडिङ्ग, वाटर ऱ्याफ्टिङ्ग, हट एयर ब्यालुनिङ्ग, क्यानोनिङ, प्यारासेलिङ्ग, घोडचढी, हात्तीचढी, बन्जी जम्पिङ्ग, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग पद यात्रा,

४. ग्रामीण पर्यटन, होम-स्टे तथा पर्यावरणीय पर्यटन,

५. साँस्कृतिक, धार्मिक, सभा सम्मेलन तथा खेलकूद, पर्यटन,

६. मनोरञ्जन पार्क,

७. वन्यजन्तु आरक्ष ।

अनुसूची–७

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (छ) सँग सम्बन्धित)

सूचना, प्रसारण तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित उद्योग

खण्ड (क)

सूचना प्रविधि उद्योग

(१) टेक्नोलोजी पार्क,

(२) आई.टि. पार्क,

(३) वायोटेक पार्क,

(४) सफ्टवेयर विकास,

(५) कम्प्यूटर तथा सम्बन्धित सेवाहरु,

(६) तथ्याङ्क प्रशोधन,

(७) साइवर क्याफे,

(८) डिजिटल म्यापिङ्ग,

(९) विजिनेस प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (वि.पि.ओ.),

(१०) डाटा माइनिङ्ग, क्लाउड कम्प्यूटिङ्ग ।

खण्ड (ख)

सूचना, प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग

(१) एफ.एम. रेडियो, डिजिटल रेडियो सेवा,

(२) डिजिटल भू–सतही टेलिभिजन, स्याटलाइट टेलिभिजन, केबुल टेलिभिजन,

(३) आइपिटिभी, अनलाइन सेवा,

(४) डिजिटल केबुल टि.भी. नेटवर्क, डाइरेक्ट–टू–होम स्याटलाइट सेवा, एम.एम.डि.एस. नेटवर्क,

(५) रेकर्डिङ्ग स्टुडियो, प्रसारण स्टुडियो,

(६) प्रिन्ट मिडिया उद्योग, अडियो भिजुअल सामग्री उत्पादन उद्योग, विज्ञापन निर्माण उद्योग,

(७) सिनेमा उत्पादन, सिनेमाहल, मल्टिप्लेक्स सिनेमा हल, फिल्म सिटी निर्माण, फिल्म स्टूडियो निर्माण ।

अनुसूची–८

(दफा १५ को उपदफा (२) को खण्ड (ज) सँग सम्बन्धित)

सेवामूलक उद्योग

१. यान्त्रिक कार्यशाला (वर्कशप),

२. छापाखाना तथा छपाई सम्बन्धी सेवा,

३. पेशागत अनुसन्धान तथा विकास, व्यवस्थापन, ईन्जिनियरिङ्ग तथा डिजाइन, कानूनी, लेखा, लेखापरीक्षण, शिक्षण प्रशिक्षण, शैक्षिक तथा प्राविधिक परामर्श सेवाहरु,

४. जिनिङ्ग तथा बेलिङ्ग व्यवसाय,

५. प्रदर्शनी सेवा,

६. सांस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक व्यवसाय,

७. निर्माण व्यवसाय,

८. सार्वजनिक यातायात व्यवसाय,

९. फोटोग्राफी,

१०. अस्पताल,

११. नर्सिङ्ग होम,

१२. शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्था,

१३. पुस्तकालय, अभिलेखालय तथा संग्रहालय सेवा,

१४. प्रयोगशाला,

१५. खेलकूद सेवा,

१६. शीत भण्डार सञ्चालन (गैह्र कृषिजन्य),

१७. हाउस वायरिङ्ग इलेक्ट्रीकल फिटिङ्ग र मर्मत,

१८. फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाई, फोहरमैला पुनःप्रशोधन,

१९. घर जग्गा खरिद गरी भूमि विकास गरी बिक्री गर्ने व्यवसाय,

२०. निर्माण सम्बन्धी भारी उपकरण (हेभी इक्वीपमेण्ट) भाडा, मर्मत तथा सञ्चालन,

२१. पशु चिकित्सा सेवा,

२२. व्याट्री रिचार्जिङ्ग,

२३. स्वास्थ्य परीक्षण (एक्स–रे, सिटी स्क्यान, एम.आर.आइ, अल्ट्रासाउन्ड जस्ता सेवाहरु) तथा स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला,

२४. निर्माण भइसकेका पूर्वाधारहरुको सञ्चालन गर्ने (जस्तैः सभा सम्मेलन भवन, खानेपानी आपूर्ति, इन्धन तथा इन्धनजन्य ग्यास आपूर्ति सम्बन्धी पाइप लाइन, गोदामघर तथा भण्डारण, बसपार्क, रङ्गशाला, स्पोर्टस्कम्प्लेकस, रोपवे, सडक, सिँचाइ, विद्युत प्रशारण, विद्युत गृह, रेलवे सेवा, कार्गो कम्प्लेक्स, इनल्याण्ड क्लियरेन्स डिपो (आई.सि.डि.) आदि सेवा सञ्चालन गर्ने) व्यवसायहरु,

२५. खाद्यान्न कुटानी, पिसानी, पेलानी र प्याकिङ्ग गर्ने कार्य,

२६. कपडा तथा धागो रङ्गाई, साइजिङ्ग र कपडा छपाई (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नो प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),

२७. कार्गो व्यवसाय,

२८. प्याकेजिङ्ग, रिफिलिङ्ग सेवा (एल.पी.जी. ग्यांस रिफिलिङ्ग र सवारी ग्यांस रिफिलिङ्ग गर्ने स्टेशन समेत),

२९. कुरियर सेवा,

३०. ड्राइक्लिनिङ्ग व्यवसाय,

३१. व्यूटी पार्लर,

३२. आन्तरिक सजावट (इण्टेरियर डेकोरेशन),

३३. सुरक्षा सेवा प्रदान गर्ने व्यवसाय,

३४. प्रकाशन सेवा,

३५. विज्ञापन सेवा,

३६. विज्ञापन सामग्री तयार गर्ने सेवा,

३७. समाचार सम्प्रेषण सेवा,

३८. टेलिभिजनबाट प्रसारण गर्न बनाइएका कार्यक्रम र डकुमेन्ट्री टेलिफिल्म उत्पादन तथा प्रसारण,

३९. स्वायल टेष्टिङ्ग सेवा,

४०. स्वास्थ्य (हेल्थ) क्लव,

४१. पानी ढुवानी तथा वितरण सेवा,

४२. जुलोजिकल पार्क सञ्चालन,

४३. जियोलोजिकल पार्क सञ्चालन,

४४. व्यवसाय सम्वर्द्धन सेवा (विजिनेस इन्क्यूवेसन सर्भिस),

४५. व्यापारिक कम्प्लेक्स सञ्चालन,

४६. वायोटेक पार्क,

४७. सिनेमा हल,

४८. मल्टिप्लेक्स थियटर,

४९. सिलाई बुनाई,

५०. अनुसन्धान तथा विकास सेवा ।

अनुसूची–९

(दफा १७ सँग सम्बन्धित)

प्राथमिकता प्राप्त उद्योग

१. उर्जामूलक उद्योगहरु,

२. कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग,

३. निर्माण उद्योग,

४. निर्यातमूलक उद्योग,

५. पूर्वाधार सहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्यावरणीय पर्यटन, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ, पदयात्रा पर्यटन, वाटर र्‍याफ्टिङ, सभा सम्मेलन पर्यटन, खेलकूद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, सांस्कृतिक पर्यटन, मनोरञ्जन पार्क निर्माण तथा सञ्चालन, वन्यजन्तु आरक्षण,

६. सर्पदंश उपचार सम्बन्धी उद्योग,

७. स्वदेशी चुनढुङ्गा प्रयोग गरी क्लिङ्कर तथा सिमेन्ट उत्पादन गर्ने उद्योग, पल्प तथा कागज, चिनी, रासायनिक मल (मिश्रण बाहेक), प्राङ्गारिक मल, धूलो दूध, औषधि उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोधन, इन्धन बचत गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसिनरी बनाउने उद्योग, विद्युतबाट चल्ने सवारी साधनहरु उत्पादन गर्ने उद्योग,

८. तराई क्षेत्रका उपमहानगरपालिका तथा नगरपालिका क्षेत्र बाहिर स्थापना हुने अस्पताल, नर्सिङहोम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरु,

प्रमाणीकरण मितिः २०७६/०२/२१

आज्ञाले,
केशवराज आचार्य
प्रदेश सचिव